



UPPSALA
UNIVERSITET

Examensarbete C, 15hp

Grundnivå
ht 2017

Mellan integration och identitet

Personalens upplevelser av den gemensamma
måltiden på HVB-hem för ensamkommande barn

Sarah Antell
Linnéa Rüdén

Institutionen för kostvetenskap
Box 560
Besöksadress: BMC, Husargatan 3
751 22 Uppsala



Tack till

Vår handledare Paulina Nowicka för ditt engagemang och konstruktiva kritik under hela arbetsprocessen.

Vi vill också tacka de personer som tog sig tid att bli intervjuade och delade med sig av sina upplevelser.

Titel: ”Mellan integration och identitet. Personalens upplevelser av den gemensamma måltiden på HVB-hem för ensamkommande barn”
Författare: Sarah Antell & Linnéa Rüdén

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Att dela en måltid förenar människor och är ett uttryck för tillhörighet. Måltidens betydelse för barn som bor på institutioner är dock ett utforskat område, i synnerhet för ensamkommande barn. Denna kunskapslucka är särskilt aktuell idag på grund av de senaste årens flyktingströmmar till Sverige som har inneburit att allt fler hem för vård och boende (HVB-hem) har ensamkommande barn som målgrupp.

Syfte: Att undersöka hur personal på HVB-hem för ensamkommande barn upplever måltidens betydelse.

Metod: Semistrukturerade intervjuer med tre kvinnor och tre män, alla behandlingsassistenter från fyra olika HVB-hem i ett län i Mellansverige. Ett inklusionskriterium var att alla informanter var involverade i måltiderna på verksamheten. Intervjuerna spelades in, transkriberades och analyserades med tematisk analys.

Resultat: Tre teman identifierades: *Mötet*, *Menyn* och *Huvudgästen*. Personalen betraktade måltiden som en viktig samlingspunkt i verksamheten något som dock upplevdes svårt att uppnå i praktiken. Vidare anpassades menyn utifrån ungdomarnas preferens och bakgrund.

Huvudgästerna, de ensamkommande barnen, skildrades både som flyktingar med ett påverkat förhållande till mat men också som tonåringar med ett okomplicerat ätbeteende.

Slutsats: Den gemensamma måltidens betydelse på HVB-hem besitter både likheter och skillnader med familjemåltiden. Personalen visade genom den gemensamma måltiden ett hänsynstagande gentemot ungdomens cuisine som en del av identiteten och serverade bekant mat. Däremot lärdes målmedvetet svenska normer kring måltiden ut vilket möjligen kan förklaras genom att det upplevdes som ett första steg i integrationen. Vidare pågår ungdomarnas integration och asylprocess parallellt med identitetsarbetet vilket utgör en stor skillnad jämfört med ungdomar vid den traditionella familjemåltiden.

Nyckelord: ensamkommande barn, commensality, matkultur, normer, identitet och integration

Title: "Between integration and identity. Experiences of the communal meal by staff in residential care homes for unaccompanied minors"

Authors: Sarah Antell & Linnéa Rüdén

ABSTRACT

Background: Sharing a meal unites people and expresses belongingness. The meaning of meals for children in institutions is however unexplored, especially for unaccompanied minors. This gap in knowledge is particularly relevant now, when the recent stream of refugees to Sweden has resulted in more residential care homes having unaccompanied minors as the target group.

Objective: To investigate how staff in residential care homes for unaccompanied minors experience the meaning of meals.

Method: Semi-structured interviews with three women and three men, all treatment assistants involved in the meals from four different residential care homes in Sweden. The interviews were recorded, transcribed, and thematically analyzed.

Results: Three themes were identified: *The Meeting*, *The Menu* and *The Main Guest*. The staff experienced the meal as an important meeting point but difficult to achieve. The menu was adapted to the youth's preferences and cultural background. The main guests, the unaccompanied minors, were seen as refugees with an affected relationship to food, but also as teens with typical eating habits.

Conclusion: The meaning of communal meals in residential care homes possess both similarities and disparities with the family meal. The staff value the youth's identity through consideration of their food culture, cuisine. Swedish meal norms are also perceived as important to facilitate integration but can also be interpreted as a first step towards integration. In sum, the youths who are in a process of integration, seeking asylum and establishing new identity might have other needs as compared to those youths having the traditional family meal.

Keywords: unaccompanied minors, commensality, food culture, norms, identity and integration

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND	6
1.1 Commensality och cuisine	6
1.2 HVB-hem i Sverige	6
1.3 Måltidens betydelse i det nya hemmet	7
2. SYFTE	9
3. METOD	10
3.1 Undersökningens design	10
3.2 Datainsamlingsmetod	10
3.3 Urval	10
3.4 Tillvägagångsätt	11
3.5 Analys och bearbetning	13
3.6 Etiska överväganden	15
4. RESULTAT	17
4.1 Mötet	17
4.1.1 Social måltid	17
4.1.2 Pedagogisk måltid	18
4.2 Meny	19
4.2.1 Känd mat	19
4.2.2 Okänd mat	19
4.3 Huvudgästen	20
4.3.1 Flyktingen	20
4.3.2 Tonåringen	21
5. DISKUSSION	23
5.1 Metoddiskussion	23
5.2 Uppsatsens resultat i relation till tidigare forskning	24
5.2.1 Måltiden på HVB-hem ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv	24
5.2.2 Commensality och cuisine på HVB-hem	25
5.2.3 Svensk mat i integrerande syfte	26
5.3 Uppsatsens resultat i relation till dietistprofessionen	27
5.4 Förslag till framtida studier	27
6. SLUTSATS	28
7. REFERENSER	29
8. BILAGOR	33
8.1 Bilaga 1: Arbetsfördelning	33
8.2 Bilaga 2: Frågeguiden	34
8.3 Bilaga 3: Följebrevet	36

1. BAKGRUND

Måltidens betydelse för barn på institutioner är ett utforskat område (Punch & McIntosh, 2014; Dorrer, McIntosh, Punch & Emond, 2010) samtidigt som insikten om dess betydelse för ensamkommande barn¹ är ännu mer begränsad (Kohli, Connolly & Warman, 2010). Trots att Sverige är ett land präglad av migration har endast ett fåtal studier (Göteborgsregionens kommunalförbund, 2013; Mellberg, 2016) berört måltiden på hem för vård och boende² (HVB-hem) med ensamkommande barn som målgrupp. De senaste årens flyktingströmmar har gjort att behovet att täcka denna kunskapslucka aldrig varit lika aktuell som nu.

1.1 Commensality och cuisine

Måltider förenar människor. Måltiden är ett regelmässigt, vardagligt och återkommande inslag i våra dagliga sällskap (Holm, 2012). Att dela en måltid kan därför ses som ett kraftfullt mänskligt uttryck för tillhörighet och gemenskap. Fenomenet kallas *commensality* och betyder bokstavligen att äta en måltid vid samma bord (Fischler, 1988). *Commensality* uppstår i alla sammanhang då människor äter tillsammans (Sobal, 2000). Vidare menar Ochs & Shohet (2006) att sitta runt ett bord och äta tillsammans är benämnt som centralt för familjen som social enhet. Familjen anses dessutom som den mest fundamentala *commensal unit* (Sobal, 2000).

En del av människans identitet utgörs av matkulturen. På samma sätt som mat skapar gemenskap mellan individer som äter lika, det vill säga delar samma *cuisine*, skapas också gränser mellan individer som äter olika (Fischler, 1988). *Cuisine* utgörs av fyra element: en karakteristisk basmat, speciella tillagningsmetoder, smakregler och normer vid matbordet (Farb & Armelagos, 1983). Mellan människor som är uppvuxna med olika cuisines råder det skilda meningar om vilken mat som klassificeras som ätlig, oätlig och delikatess (Belasco, 2008). Enligt Fischler (1988) kan mat som för människan är okänd uppfattas som ett hot mot identiteten och leda till osäkerhet. Vid sådana omständigheter försöker människan på olika sätt återskapa trygghet och balans genom att äta det hon är van vid. Farb och Armelagos (1983) liknar *cuisine* för kulturens språk som tilldelas till en vid födseln och är svårt att förändra eller lära sig som vuxen. Även om individen migrerar till en annan kultur kommer accenten av hemlandets *cuisine* dröja kvar, något som blir särskilt påtagligt i länder med stor migration.

1.2 HVB-hem i Sverige

Aldrig förr har så många människor migrerat till Sverige som de senaste åren. Den internationella flyktingkrisen som nådde sin kulmen år 2015 beräknas vara den värsta sedan andra världskriget (Migrationsverket, 2016a). Under åren 2015–2016 sökte drygt 190 000 personer asyl i Sverige och av dessa utgjordes cirka 20 procent av ensamkommande barn (Migrationsverket, 2016b; 2017). Barnen placeras i familjehem, jourhem eller på HVB-hem där den sistnämnda är den vanligaste boendeformen (Socialstyrelsen, 2013). Asylprocessen handläggs av Migrationsverket och det är de enskilda kommunerna som ansvarar för att barnen har boende, vård, skola och sjukvård under handläggningstiden (Migrationsverket, 2015). Verksamheterna kan drivas i kommunal eller privat regi men båda aktörerna ska följa

¹ Ett ensamkommande barn är en person (under 18 år) som kommit till Sverige och sökt asyl utan förälder eller annan legal vårdnadshavare (Migrationsverket, 2015).

² Enligt 3 kap. 1 § SoF avses hem för vård och boende, som ett hem inom socialtjänsten vilket tar emot individer för behandling och vård i förening med ett boende (3 Prop. 2006/07:129). HVB-hem kan bedrivas kommunalt eller av privata aktörer, men det är alltid kommunen som ansvarar för att kvaliteten och verksamheten är god (Socialstyrelsen, 2012).

socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Om HVB-hemmet drivs av ett bolag krävs det dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt (SFS 2001:937). De krav och mål som berör verksamheten styrs enligt lagar och andra föreskrifter inom hälso- och sjukvård (SOSFS 2011:9). Målet för verksamheten är god kvalitet vilket definieras som tillgodosedda mål och krav (Socialstyrelsen, 2012). Personal på HVB-hem ska dessutom ge omsorg utifrån barnens individuella behov samt självständighet (Prop. 1979/80:1). I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård och boende (HSLF-FS, 2016) saknas riktlinjer gällande måltider och kost. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har däremot framställt ett vägledande dokument för upphandling och utvärdering av HVB-hem i vilket kosten benämns (Asplind & Abdullah, 2010). Enligt vägledningen ska kosten som serveras, förutom att vara av god kvalitet, vara anpassad till individuella behov och önskemål med anledning av hälso-, etiska-, eller religiösa skäl. Det ställs också krav på utföraren att främja en god kosthållning och utveckla barnens medvetenhet om kost vilket framförallt riktas till verksamheter där barn vistas under en längre tid.

Det finns HVB-hem som inriktar sig på att enbart ta emot ensamkommande barn samtidigt som en del även tar emot ensamkommande barn med psykosociala problem som kräver viss behandling (Socialstyrelsen, 2012). Enligt en rapport från Socialstyrelsen (2014) har majoriteten av de ensamkommande barn som söker asyl i Sverige erfarenheter av svåra upplevelser före och under flykten. Rapporten visar även på att det är en sårbar grupp som löper större risk att utveckla psykiska problem såsom depression, ångest samt posttraumatisk stress till följd av trauma. Även efter tillträdet i nya landet kan psykiska påfrestningar vara påtagligt där ovisshet kring asylprocessen, förhandlingar med auktoriteter såsom myndigheter samt ett nytt språk kan innebära påfrestningar (Groark, Sclare & Raval, 2010). På vilket sätt ensamkommande barn reagerar på trauma är individuellt och några vanliga symptom är sömnsvårigheter, missbruk, aggressivitet, självskadebeteende, ångest, tillbakadragenhet samt åstörningar (Göteborgsregionens kommunalförbund, 2014).

1.3 Måltidens betydelse i det nya hemmet

Ensamkommande barn flyr främst från konfliktdrabbade eller fattiga områden. Maten och måltiden under flykten och i det nya landet kan även ha olika betydelse. Fattigdom och matbrist leder till food insecurity, vilket definieras som tillståndet vid avsaknad av kontinuerlig tillgång till adekvat mat (FAO, 2008). Många barn har också tillbringat tid i flyktingläger där humanitära hjälporganisationer sörjer för matdistributionen. Det primära fokuset vid matförsörjningen är att det finns tillgång till stora kvantiteter av god kvalitet. Kulturellt anpassad mat och smaklighet är även något som anses viktigt men dock inte lika prioriterat (UNHCR, 2014).

Att maten har en funktion och betydelse för ensamkommande- och barn på institutioner har tidigare påvisats i kvalitativa studier (Kohli et al., 2010; Dorrer et al., 2010; Punch et al., 2014) från Storbritannien respektive Skottland. Precis som måltiden har en central del i ett traditionellt hem (Holm, 2012) kan måltiden på det temporära boendet bidra till att skapa trygghet (Kohli et al., 2010; Dorrer et al., 2010). Enligt forskarna i studien som gjordes i Storbritannien (Kohli et al., 2010) kan maten bidra till bättre välkomnande för de ensamkommande barnen i det nya hemmet. Det framkom att personal som sörjer för ensamkommande barn har överlag god förståelse för matens betydelse utöver näringsmässiga egenskaper. Vidare visade studien att maten användes som ett medel för att lära känna barnen då frågor om traditioner och preferenser ställdes. Mat som för barnen var bekant väckte minnen och blev en utgångspunkt för att berätta om sina familjer samt flykten de varit med om. Att äta tillsammans, delta vid val av mat samt

få maten tillagad av en vuxen bidrog till att barnen kände tröst i asylprocessen samt återfick känslan av ett sammanhang igen. Maten och dess rutiner kunde dock ha motsatt effekt och bidra till att barnet kände sig ovälkommet samt upplevde sin frihet inskränkt. Det visade sig i studien att för stor makt och kontroll över barnens mat innebar sämre trivsel där en allvarligare konsekvens blev att barnens negativa känslor och utanförskap förstärktes.

Liknande resultat har också setts vid studier med personal och barn på ett ungdomshem i Skottland (Dorrer et al., 2010; Punch et al., 2014). Under tre månader observerade och intervjuade forskarna de boende och personal vilket resulterade i två skilda studier. De kom fram till att personalen prioriterade barnens matpreferenser för att skapa trygghet på boendet (Dorrer et al., 2010). Maten upplevdes även som ett enkelt medel för personalen att visa tillgivenhet till barnen (Punch et al., 2014) och att äta tillsammans kunde skapa en samhörighet mellan personal och barn (Dorrer et al., 2010). Vidare menade Punch et al. (2014) att äta tillsammans kunde dock göra vissa barn obekväma på grund av tidigare traumatiska erfarenheter något som majoriteten av de omplacerade barnen upplevt. Fasta måltidstider och regler visade sig hämma barnens rörelsefrihet i hemmet där låsta kök nattetid ansågs speciellt hindra känslan av ett hem infann sig. Måltiden kunde också verka som en arena för konflikter där maten kom att bli medium för barnen att uttrycka oro och missnöje.

I Sverige har måltiden på HVB-hem tidigare berörts i rapporten *Får jag vara med* (2013) som framtagits av Göteborgsregionens kommunalförbund, vilken bygger på en register- samt intervjustudie. Det genomfördes en totalundersökning av de ensamkommande barnen som anlände till regionen år 2008 vilket resulterade i en statistisk kartläggning över till exempel kön, asylprocess och deras bakgrund. Intervjustudien omfattade både ensamkommande barn men också vuxna i deras omgivning såsom boendepersonal, socialsekreterare, lärare, gode män samt hälso- och sjukvårdspersonal. Att vara en samhällsguide ansågs som den viktigaste uppgiften vilket framkom vid intervjuer med boendepersonal. För att integrera de ensamkommande barnen lärdes kunskap kopplat till hemmet ut såsom matlagning i syfte att bli en självständig individ i samhället. Vem som var ansvarig för matlagningen skilde sig dock åt mellan olika HVB-hem där ansvaret antingen föll på personal, ungdomar eller delades (Göteborgsregionens kommunalförbund, 2013). I en studie av Mellberg (2016) har måltidernas utformning och organisering på HVB-hem i Sverige undersökts kvantitativt och delvis kvalitativt. I enkätundersökningen framkom det att på de flesta HVB-hem involveras barnen i planeringen av måltiderna och matlagningen. Vidare visade enkätundersökningen att personalen överlag upplevde organisationen kring måltiderna som välfungerande. Vid en kompletterande intervju framgick dock att problem runt måltidssituationerna kunde uppstå. Det visades sig att till exempel om barnen fick för stort inflytande kunde detta leda till sämre livsmedelsval då de hade en preferens för snabbmat. Det togs stor hänsyn till barnets kulturella och religiösa matseder däremot förbjöds vissa matvanor såsom extrem fasta såvida det ansågs skadligt för barnet. Mellberg påpekade även att enkäterna inte fångade upplevelserna av måltidernas betydelse och uttryckte därför att flera studier inom området behövs.

Att den gemensamma måltiden har betydelse för familjer, barn på institution och ensamkommande barn har tidigare konstaterats. I Sverige har allt fler HVB-hem ensamkommande barn som målgrupp vilket skapat nya konstellationer av individer vid matbordet. Vidare tyder den begränsade forskningen på att sammankopplingen mellan måltidsrutiner, identiteter och tillhörigheter kan inom institutioner bli föremål för ett antal utmaningar för både personal och barn.

2. SYFTE

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur personal på HVB-hem för ensamkommande barn upplever måltidens betydelse.

3. METOD

Detta kapitel inkluderar en detaljerad beskrivning av metoden angående genomförandet samt planeringen av undersökningen. Då kvalitativ forskning tidigare kritiserats för bristande transparens är en ingående redogörelse av metod betydelsefullt (Bryman, 2011). Syftet är att läsaren ska kunna, genom att följa samtliga steg i det metodologiska utförandet, garantera uppsatsens tillförlitlighet genom att granska ett rätt tillvägagångssätt samt metod valts (Backman, 2008).

3.1 Undersökningens design

Inom kvalitativ forskning väljs ofta en induktiv ansats vilket betyder att forskningen har för avsikt att vara teorigenererande istället för teoriprovande (Backman 2008; Bryman, 2011). Då denna uppsats syfte är avsett att undersöka ett område utan i förväg skapade förutsättningar eller teori lämpar sig valet av teorigenererande ansats. Valet av en kvalitativ metod styrks dessutom av att syftet med studien är att undersöka personalens upplevelser beskrivna i ord och inte fenomen beskrivna i antal. Det är dessutom svårt att mäta komplexiteten i personers erfarenheter och känslor genom en kvantitativ metod (Backman, 2008). Uppsatsförfattarna eftersträvade heller inte generaliserbara resultat vilket också motiverar val av kvalitativ metod (Bryman, 2011). Att enskilda semistrukturerade intervjuer valdes och inte fokusgruppsintervjuer grundas på praktiska skäl då det kräver att deltagarna kan ses samtidigt. Vidare bedömde uppsatsförfattarna att tidsintervallet för denna undersökning inte tillät detta. Vid fokusgruppsintervjuer är syftet att undersöka hur samverkan och upplevelsen mellan deltagarna i diskussioner runt det aktuella ämnet kan komma till uttryck (Bryman, 2011). Denna uppsats avser dock att undersöka enskilda individers upplevelser och inte dynamik som uppstår i grupp. Att diskutera händelser eller upplevelser tillsammans med andra kan dessutom skapa obehag om känsliga ämnen diskuteras (Bryman, 2011). I det här fallet skulle olika värderingar, åsikter och arbetssätt på HVB-hemmen eventuellt ge ett annat resultat vid val av fokusgrupper.

3.2 Datainsamlingsmetod

Intervjuer kan vara ett sätt att samla kunskap om sociala förhållanden men enskilda människors upplevelser och känslor är också av intresse (Bryman, 2011). En fördel med att välja semistrukturerade intervjuer är att frågorna kan anpassas och ordningen kan ändras i motsats till om man använder ett standardiserat frågeformulär (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Semistrukturerade intervjuer är en form av kvalitativ intervju och forskaren använder sig oftast av en intervjuguide bestående av frågeområden som ska beröras under intervjun. Forskaren följer i stort sett intervjuguiden men tillåter även att frågor ställs som inte ingår i guiden. Detta ger en flexibel intervjuprocess vars syfte är att samla in detaljerade och fylliga svar. Det gör det också möjligt att fånga upp det informanten anser är av betydelse vilket är genomförbart när de kan delge sina upplevelser relativt fritt (Bryman, 2011). Frågorna i intervjuguiden (bilaga 2) ordnades i fem huvudområden för att skapa en struktur i intervjuerna. Frågorna formulerades i största möjliga mån som icke-ledande och öppna. Generella frågor som noterade bakgrundsinformation, till exempel antal år av arbete med ensamkommande barn, utformades i form av en informationsblankett som fylldes i vid början av intervjuerna tillsammans med informanten (Bryman, 2011).

3.3 Urval

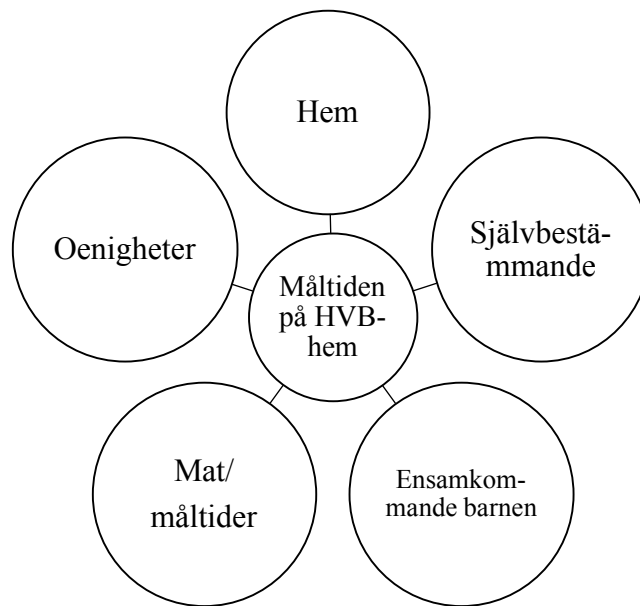
Ett målinriktat urval valdes eftersom det förespråkas vid kvalitativa intervjuer då forskaren vill rekrytera informanter som anses kunna bidra till att syftet uppnås. Ett målstyrt urval valdes dessutom utifrån inklusionskriterierna samt dess relevans för uppsatsens syfte (Bryman, 2011).

HVB-hem som kontaktades var belägna i ett län i Mellansverige och kontaktuppgifter hämtades från webbsidan www.HVB-guiden.se. Informanterna som inkluderades till studien var personal på HVB-hem där samtliga av de boende utgjordes av ensamkommande barn. Föreståndare eller chefer inkluderas inte i undersökningen då de sällan är närvarande vid måltider dagligen. Informanterna skulle även kunna uttrycka sig i tal på förståelig svenska och ytterligare ett inklusionskriterium var att informanterna i någon form deltog vid måltiderna tillsammans med barnen. Informanterna rekryterades genom att ett mail skickades till föreståndare på de utvalda HVB-hemmen. Detta gjordes då man normalt sett behöver tillåtelse från någon överordnad i organisationen och därför kontaktades föreståndare vilka fungerade som gatekeepers. Dessa kontaktpersoner underlättade även tillträdesprocessen utöver att ge sin formella tillåtelse till att utföra intervjuer på boenden (Bryman, 2011). Totalt 39 stycken HVB-hem passade in i inklusionskriterierna. I mailet bifogades ett följebrev (bilaga 3) där väsentlig information om studien framgick. Föreståndare förfrågades i mailet att vidarebefordra information om studien till personalen på respektive HVB-hem. Efter att mailet med följebrevet skickats ut kontaktades föreståndare per telefon. Syftet med telefonsamtalet var att påminna om följebrevet och på så sätt öka chansen för deltagande. Personal som önskade delta i studien fick själva ta kontakt med uppsatsförfattarna alternativt arrangerade föreståndaren mötet.

Ett teoretiskt urval användes gällande antal informanter som ingick i undersökningen. Detta innebär att forskaren fortsätter insamling av data tills inga nya fynd framkommer och så kallad datamättnad har uppnåtts (Bryman, 2011). Det innebär också att de identifierade kategorierna är mättade vilket de blir när tillräckligt med fylliga data framkommit. Det handlar inte om hur många gånger en kod förekommer utan snarare innebörden och den resulterande analysen ska vara begriplig och inte lämna några frågetecken (Cutcliffe & McKenna, 2002). Uppsatsförfattarna ansåg att datamättnad uppnåtts efter att sex stycken intervjuer genomförts.

3.4 Tillvägagångsätt

Sammanlagt tackade sju informanter ja till att delta vilka beskrivs i tabell 1. Av dessa utgjordes de två första intervjuerna pilotintervjuer varav den ena inkluderades i materialet. Pilotintervjuernas syfte var att testa intervjuguiden samt inspelningsutrustningen men också uppsatsförfattarnas egna förmåga att intervjua. Den första pilotintervjun genomfördes per telefon där uppsatsförfattarna upptäckte svagheter med telefonintervju som metod. En svårighet var att uppfatta om informanten tänkte fortsätta med en redogörelse eller var klar. Det gör det också svårt att registrera informantens ansiktsuttryck samt kroppsspråk som i en fysisk intervju går att notera och klargöras direkt (Bryman, 2011). Efter pilotintervjun per telefon ändrades intervjuguiden där frågor om asylprocessens påverkan lades till då informanten framhävde att det utgör en central del av de ensamkommande barnens liv. Även frågornas ordning i intervjuguiden ändrades så att de reflekterande frågorna placerades sist för att på så sätt uppnå ett tydligare avslut på intervjun. Uppsatsförfattarna valde också att placera frågorna som kan uppfattas som känsliga i mitten av intervjuguiden för att hinna bygga upp ett förtroende (Bryman, 2011). Exempel på frågor som kunde uppfattas som känsliga var regler såsom barnens tillgång till HVB-hemmens utrymmen eller konflikter som kan uppstå mellan barnen och personal. Den andra pilotintervjun genomfördes på informantens arbetsplats och den uppdaterade intervjuguiden användes. Då intervjun ansågs vara lik de resterande intervjuerna samt tillräckligt fyllig (Bryman, 2011) valde uppsatsförfattarna att inkludera informantens delgivningar i det slutgiltiga materialet. Efter den andra pilotintervjun gjordes inga fler ändringar av intervjuguiden. De slutgiltiga frågorna visas i figur 1.



Figur 1. Intervjuguidens slutgiltiga frågeområden.

Efter andra pilotintervjun gjordes en del justeringar i uppsatsförfattarnas intervjuteknik. Vid pilotintervjuerna valdes en neutral hållning gentemot informanten för att undvika att påverka informantens svar. Att få en person att berätta om känsliga ämnen och händelser är svårt och därav krävs strategier för att skapa förtroende mellan den som intervjuar och intervjuas. En viktig strategi är att visa empati och spegla det informanten berättar (Rautalinko, 2013). Då kvalitativa intervjuers grund är antagandet att andras perspektiv är meningsfullt (Brayda & Boyce, 2014) ändrade uppsatsförfattarna sitt bemötande vid de resterande intervjuerna genom att bekräfta känslor informanter uttryckte och visade större intresse för vad de berättade.

Tabell 1. Beskrivning över informanterna

Informant*	Yrke	Erfarenhet av arbete med ensamkommande barn (år)	Regi	Typ av HVB-hem
Adam	Behandlingsassistent	10	Kommunal	Behandlingsinriktat
Bertil	Behandlingsassistent	2	Privat	Behandlingsinriktat
Cecilia	Behandlingsassistent	3	Privat	Behandlingsinriktat
Doris	Behandlingsassistent	25	Kommunal	HVB-hem
Eva	Behandlingsassistent	0,5	Kommunal	HVB-hem
Frans	Behandlingsassistent/ Biträdande föreståndare	6	Privat	HVB-hem

*Alla namn är fingerade

I följebrevet uttryckte sig uppsatsförfattarna vara flexibla när det gällde intervjuplats. Samtliga intervjuer hölls på informantens arbetsplats i personalrummet. En bra plats för en intervju är där informanten känner sig trygg och intervjun kan pågå ostört (Troost, 2010). Det är däremot

viktigt att ha val av plats i åtanke då det kan påverka informantens sätt att uttrycka sig då informanten eventuell vill framstå som en god medarbetare på arbetsplatsen (Eriksson-Zetterquist et al., 2015). De flesta platser en intervju kan genomföras på har både för- och nackdelar men det är upp till uppsatsförfattarna att resonera kring vilken inverkan platsen har på resultatet (Trost, 2010). I detta fall ansåg uppsatsförfattarna att det faktum att personalen själva valde att bli intervjuade på arbetsplatsen inte lämnade någon påverkan på materialet.

Att vara två som intervjuar kan fungera som ett stöd om de är oerfarna. Däremot kan det ur informantens synvinkel uppfattas som en form av maktövertag och att informanten hamnar i underläge (Trost, 2010). Uppsatsförfattarna ansåg i detta fall att, på grund av sin status som studenter, inte hade samma maktövertag som en erfaren forskare skulle haft. Eftersom uppsatsförfattarna saknade erfarenhet utfördes intervjuerna med båda närvarande dock med olika ansvarsområden. Uppsatsförfattarna turades om att leda intervjun respektive notera informantens kroppsspråk, föra anteckningar samt ställa följdfrågor. Under pilotintervjuerna upptäcktes det att uppsatsförfattarna kompletterade varandra väl gällande förmågan att ställa adekvata följdfrågor. Den som inte hade huvudansvaret över frågorna kunde när som helst ställa en följdfråga och gavs även möjligheten att ställa kompletterande frågor i slutet av intervjun. Är personerna som intervjuar samspelade bidrar det vanligtvis till en bättre intervju med större förståelse och informationsmängd till skillnad mot vad endast en intervjuare skulle göra (Trost, 2010).

För att forskaren ska kunna fokusera på icke-verbala uttryck såsom kroppsspråk och gester bör intervjun spelas in. En dubbel inspelning bör också göras för att minska risken att speciella fraser och uttryck går förlorade (Bryman, 2011). Av den orsaken valde uppsatsförfattarna att spela in samtliga intervjuer på varsin smartphone med inspelningsfunktion. Intervjuerna genomfördes under fyra dagar där några av intervjuerna utfördes direkt efter varandra. Intervjuerna pågick i 32–52 minuter och i snitt 38 minuter. Ljudinspelningarna transkriberades därefter enligt transkriberingsnivå två. Denna transkriberingsmetod innebär att pauser, betoningar samt känslouttryck skrivs ut i texten. Känslouttryck skrevs ut som till exempel [skrattar] och pauser markerades med antal sekunder (s) som pausen varade (Linell, 1994). Nivån valdes då intentionen inte var att göra någon språklig analys vilket kräver en mer noggrann och detaljerad transkribering (Bryman, 2011). Författarna delade upp arbetet med transkriberingen efter vilka intervjuer de själva utfört och transkriberingen genomfördes snarast möjligt efter intervjuerna. Att transkribera kort efter intervjun utförts kan medvetandegöra ämnen som vid senare intervjuer kan vara intressanta att utforska (Bryman, 2011).

3.5 Analys och bearbetning

Vid analysen av intervjumaterialet tillämpades en tematisk analys enligt Braun och Clarke (2006). Tematisk analys är en metod för att identifiera, analysera och redogöra för teman som finns i materialet. Ett tema fångar någonting betydelsefullt i informanternas upplevelser om ämnet och visar på ett mönster i materialet. Det behöver inte vara något genomgående i det insamlade materialet men bör däremot vara relevant för studien syfte. Detta innebär att alla informanter inte behöver ägna lika mycket uppmärksamhet till ett tema utan det handlar om vilken betydelse temat har för materialet i sin helhet. Så länge forskaren är konsekvent i sin bedömning om vad som utgör ett tema i förhållande till forskningsfrågan och kan stödja sin analys med substrat från materialet är temat relevant. Materialet kan, enligt Braun och Clarke (2006), analyseras utifrån två olika nivåer: på en semantisk eller latent nivå. Även koder och kategorier kan analyseras utifrån de olika nivåerna. En semantisk ansats är något mer deskriptiv och ytligare analys som beskriver vad som skrivs eller sägs i materialet utan att någon djupare

analys görs. Teman identifieras genom att beskriva det uppenbara i materialet. Idealiskt innefattar denna analytiska process ändå en utveckling från deskriptiv till tolkande där data kategoriserats för att visa mönster som sedan sammanfattas till tolkning. Där sker ett försök att teoretisera mönstrets bredare betydelse samt innebörd och ofta i relation till tidigare litteratur. Den latent nivå går bortom det semantiska innehållet där forskaren redan från början fokuserar på att tolka vad det semantiska innehållet faktiskt är ett uttryck för. Detta innebär att tolkningen sker redan innan teman har identifierats vilket uppsatsförfattarna strävade efter. Enligt Braun och Clarke (2006) är den tematiska analysen den första kvalitativa analysmetod som en oerfaren forskare bör lära sig eftersom den ger en grundläggande kunskap om hur man använder sig av andra kvalitativa analysmetoder. De menar också att kvalitativa ansatser är komplexa och nyanserade vilket gör att den tematiska analysen är en grundläggande analysmetod inom kvalitativ analys. En fördel med tematisk analys är att det är flexibelt då det heller inte är bundet till någon teori.

Teman består av koder och kategorier. Koder namnger meningsbärande enheter som utgörs av textutdrag av vad som är meningsfullt att studera i materialet. De koder med gemensam innebörd bildar tillsammans kategorier eller subteman vilka har en högre abstraktionsnivå än koder. Kategorier eller subteman med gemensam innebörd bildar i sin tur teman (E. Lövestam, personlig kommunikation, 2 februari 2016). Analysarbetet i denna uppsats har genomförts av det flexibla arbetssättet som kännetecknar tematisk analys vilket sker i sex steg. I inledningen av den tematiska analysen blev uppsatsförfattarna bekanta med sin data genom att enskilt läsa det transkriberade materialet upprepade gånger. Detta för att förstå bredden och djupet av innehållet samt hitta betydelser och mönster. De initiala idéerna skrevs ned och relevant innehåll markerades för fenomenet måltidens betydelse för att identifiera övergripande mönster. Uppsatsförfattarna gick sedan tillsammans igenom det transkriberade materialet samt de inledande tolkningarna med varandra och dessa visade sig vara lika. Då uppsatsförfattarna var bekanta med materialet påbörjades arbetet med att ta fram initiala koder. Textutdrag av relevans placerades i en tabell för att skapa en översikt över materialet vilket exemplifieras i tabell 2. Uppsatsförfattarna lade lika mycket uppmärksamhet till alla delar i materialet och kodade för samtliga intressanta aspekter då det är svårt att veta vilka delar av materialet som är betydelsefulla för den slutliga analysen. När allt material kodats delades samtliga in i kategorier och uppsatsförfattarna inledde analysen av koderna för att upptäcka övergripande teman. Koderna som inte tillhörde någon självklar kategori lades tillsammans i en blandad kategori. För att på ett överskådligt sätt se potentiella teman skrevs koder och kategorier på lappar som placerades ut på ett bord. Ett antal potentiella teman identifierades och noterades. Under analysprocessen upptäcktes dessutom två genomgående mönster: *integration* och *identifikation*, i samtliga kategorier. Vissa kategorier präglades av båda mönstren medan andra endast utav ett. Integration urskildes redan under intervjuerna då informanterna betonade ämnet. Identifikation framkom dock under analysfasen och är således ett resultat av uppsatsförfattarnas tolkning.

Följaktligen reviderades både teman, kategorier och koder för att kunna generera en tematisk karta över analysen. I detta steg i analysarbetet skedde en ständig växling mellan att fokusera på helheten samt detaljerna i materialet. Uppsatsförfattarna kontrollerade att de identifierade teman sammanföll med de kodade textutdragen. Koder och kategorier som inte längre passade in i de slutgiltiga teman kasserades. Därefter omformulerades tre teman vilka fångade de olika kategoriernas innebörd vilket presenteras i tabell 3. Den sista delen av analysen bestod av att sammanfatta resultatet skriftligt. Under analysfasen har dessa steg inte skett i en kronologisk ordning och emellanåt har uppsatsförfattarna gått tillbaka till tidigare steg. Den tematiska

analysen är en cyklisk process och analysen påbörjas redan vid insamlandet av materialet (Braun et al. 2006).

Tabell 2. Exempel på analysering meningsbärande enhet, kondenserad meningsenhet, kod till kategorier

Meningsbärande enhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Kategori
<i>bra måltidssituationer det är liksom när man får alla samlade och det är bra stämning i huset</i>	En bra måltidssituation är gemensam och alla är på bra humör.	Gemensam måltid är viktig	Social måltid
<i>vissa vill ha starkt vissa vill inte ha så starkt, jättesvag mat vissa älskar ris, afghaner älskar ris men inte de från Eritrea eller Afrika då älskar de pasta</i>	En del barn gillar stark mat och en del inte. Afghaner älskar ris men de från Afrika älskar pasta.	Mat barnen är uppvuxna med	Känd mat

Tabell 3. Slutgiltiga kategorier samt övergripande tema i relation till syftet med undersökningen

Syfte	Kategorier	Tema
Undersöka hur personal på HVB-hem för ensamkommande barn upplever måltidens betydelse	Social måltid	Mötet
	Pedagogisk måltid	
	Okänd mat	Menyn
	Känd mat	
	Flyktingen	Huvudgästen
	Tonåringen	

Som tidigare nämnt har arbetet utgått från en induktiv ansats och uppsatsförfattarna har således inte tillämpat någon teori i hypotestestande bemärkelse. Däremot har analysen av materialet grundats på begrepp och antaganden kopplat till Berger och Luckmans (1966) tolkning av socialkonstruktivism. Genom att tillämpa en teori vid tolkningen av kvalitativa data ges möjlighet att se resultatet ur ett större perspektiv (Bryman, 2011). Socialkonstruktivismen bygger på uppfattningen att verkligheten är socialt konstruerad. Det innebär att om någonting uppfattas som värdefullt så är det för att människan tillskrivit dess värde (Wennerberg & Nilsson, 2010).

3.6 Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002) ska samtliga fyra forskningsetiska principerna samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet uppfyllas i studier. Dessa principer har tagits i beaktning under planeringen samt vid genomförandet av denna uppsats. Informanterna delgavs informerat samtycke enligt överensstämmelse med samtyckeskravet

(Codex, 2017). Informanterna informerades både muntligt och skriftligt genom att skriva under en samtyckesblankett före intervjun började om att deltagandet var frivilligt samt att de kunde avbryta när som helst under studiens gång. Uppsatsförfattarna frågade samtliga informanter om de tagit del av följebrevet. Oavsett vad informanten svarade gick man tillsammans igenom följebrevet för att säkerställa att informanten var införstådd med undersökningen. Enligt nyttjandekravet informerades alla informanter om att materialet endast samlades in till grund för denna uppsats vilket också behandlades i följebrevet. Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att behandla materialet från intervjuerna enligt principer av sekretess. Det transkriberade materialet förvarades på ett sådant sätt vilket säkerställde att obehöriga inte kunde ta del av materialet. Uppsatsförfattarna var noggranna med att inte tala om, samt låta någon annan läsa materialet förutom handledare samt behöriga lärare. Informanternas namn blev fingerade för att garantera att ingen enskild person skulle kunna identifieras av någon utomstående. Vid ett fall då ett namn nämndes i materialet har detta benämnts som X för att minska risken för att röja någons identitet. Uppsatsförfattarna var även medvetna om sekretessen vid sina diskussioner om materialet och använde då de fingerade namnen. Informanterna kontaktades via mail alternativt telefon och alla kontaktuppgifter raderades efter att analysarbetet var klart. Ljudinspelningarna från intervjuerna samt det transkriberade materialet förstördes efter uppsatsperiodens slut.

Vid undersökningen intervjuades personal som arbetar med ensamkommande barn vilka utgörs av en särskilt sårbar grupp. Även om barnen i sig inte blev intervjuade handlade berättelserna och tolkningarna om dem vilket utgör en form av andrahandskälla. Detta föranledde eftertanke och försiktighet från uppsatsförfattarnas sida. Kunskapen som denna uppsats kan ge om denna sårbara grupp i samhället bedömdes överväga riskerna då det faktum att en andrahandskälla använts.

4. RESULTAT

Analysarbetet resulterade i tre övergripande teman: *Mötet, Menyn och Huvudgästen*. Utifrån dessa teman har sex kategorier utarbetats vilka presenteras i detta kapitel. Uppsatsförfattarna urskilde dessutom *integration* samt *identifikation* som övergripande mönster i materialet. För att förtydliga för läsaren har uppsatsförfattarna valt att presentera resultatet i form av citat och löpande text. I enstaka fall redigerades informanternas citat för att underlätta för läsarens förståelse där till exempel ordföljden ändrats och verbala tics såsom “eeeh” och “hmm” tagits bort.

4.1 Mötet

Temat *Mötet* består av kategorierna *social måltid* och *pedagogisk måltid*. Temat valdes då måltiden betraktades som en samlingspunkt på samtliga HVB-hem. Ett möte mellan personalen och de boende ägde rum både vid matbordet och under matlagningen. Samtalet användes som ett socialt och pedagogiskt verktyg för att integrera och få ungdomen att känna sig som hemma genom att bekräfta deras identitet.

4.1.1 Social måltid

Enligt samtliga informanter eftersträvades en gemensam måltid. Dessutom hade HVB-hemmen en bestämd tid för middag och ungdomar som var hemma uppmuntrades till att äta tillsammans med personalen. Bertil beskrev det som att “det blir lite mysigt och socialt” att sitta tillsammans runt matbordet. Trots att middagen ansågs vara en social samlingspunkt prioriterade personalen oftast ungdomarnas fritidsaktiviteter framför en gemensam middag. Frans beskrev att den gemensamma måltiden var något som värdesattes men att personalen inte “sliter folk från träningar” för att samla alla runt matbordet. Vidare hävdade Helena att för att en gemensam måltid ska uppstå krävs det att den arbetas fram under en längre tid:

Dom [ungdomarna på HVB-hemmet] TYCKER ju att det är trevligt när vi sitter allihopa men det är inte så lätt att få dit dom. Men jag kan inte tycka att det är så stor skillnad, nu äter vi ju alltid tillsammans när alla [hennes egen familj] är hemma men om jag inte skulle ropa på alla och kräva ”släpp datorn nu och kom” så skulle vi nog äta på olika tider hemma också kan jag tänka. Så det är väl inget EGENTLIGEN specifikt här utan det kan nog ske, ja men då får man skapa en kultur att det är viktigt med måltiden och att det är trevliga samtal och jobba in det. Men vi kanske inte har samma möjlighet att jobba in det i och med att dom är här kortare tid tänker jag.

Den gemensamma måltiden innebar inte alltid att de boende och personal åt samma maträtt. Eva berättade att personalen ibland tog med sig mat hemifrån men att de alltid åt tillsammans med ungdomarna i matsalen. Även Doris återgav att trots att personalen inte själva åt var de alltid närvarande vid matbordet och kunde till exempel dricka en kopp te under tiden som ungdomarna åt.

Vanliga samtalsämnen runt matbordet beskrevs ofta som vardagliga och lättsamma. Det kunde handla om skoldagen, händelser runtom i världen, maträtter från hemlandet, den svenska kulturen eller som Frans berättade: “Hur har din dag varit? Och så fortsätter vi så”. Bertil påpekade att det även fanns andra fördelar med att samlas runt matbordet:

[...] det är en bra tid också för dom flesta sitter där och vi kan passa på och ge information till exempel om dom har något möte nästa dag eller tandläkare så såna ämnen [...].

Mer allvarligare eller känslösamma samtal om till exempel psykisk ohälsa eller asylprocessen lämnades dock för enskilda samtal vid senare tillfälle. Frans beskrev det som att “det är inte rätt plats för dom samtalen” vid matbordet.

Informanterna beskrev att matlagningen kunde vara ett tillfälle då personal och ungdomar umgicks i köket på tu man hand. En del såg det som en chans att ta upp allvarligare eller lättsammare ämnen beroende på humöret för dagen. Adam återgav hur han använde köket och matminnen för att få ungdomen att öppna sig och känna sig som hemma.

[...] jag har mina bästa samtal när jag står i köket och hjälper ungdomarna med maten eller dom hjälper mig med maten när jag ska laga mat. Då kan man prata med dom oavsett hur dåligt dom mår. När man frågar dom om deras maträtter och jag visar mig intresserad att lära mig deras matkultur då dom glömmer bort allt och dom känner sig hemma och dom går tillbaka till minnet som dom hade när mamma står och lagar mat och så det är så viktigt. Jag ser hur glada dom är och dom blir igen; som ett barn.

4.1.2 Pedagogisk måltid

Flera av informanterna berättade att en del regler, uttalade och outtalade, blev synliga vid matbordet. Adam berättade att han uppmanade ungdomar att “visa respekt till alla som sitter vid matbordet och själva maten”. En av orsakerna till varför oskrivna regler lärdes ut var att upplysa ungdomarna om hur man uppför sig vid matbordet både inom och utanför hemmet vilket Eva beskrev:

[...] en av våra uppgifter är att integrera dom i samhället och ska dom umgås med en kompis och ska ha sin keps eller sin mobil på, det är inte schysst. Det är det dom ska lära sig hur man ska uppföra sig vid matbordet.

Några av informanterna lyfte under intervjuerna skillnader angående kulturella normer kring måltiden. De menade att en del ungdomar var vana vid att äta måltiderna på golvet. Vidare var inte alla vana vid att använda bestick då det som regel inte var förekommande i hemlandet. Andra ungdomar var upp vuxna med att äta direkt från kastrullen och inte från en egen tallrik. Adam berättade att vissa kunde reagera med misstanke: “vadå? har du någon sjukdom?” vid uppmaningen om att använda en egen tallrik. Det kunde också finnas kulturella skillnader angående vem man delade en måltid med. Adam berättade vad en pojke återgett till honom:

”Vi åt bara med mamma eller kvinnorna vi var yngre och när man blir äldre får man sitta med männen och äta” för tydligen dom sitter inte vid samma bord eller på golvet på marken det spelar ingen roll men dom sitter inte tillsammans, tydligen.

Från intervjuerna framkom det att rutinerna för vem som lagade maten tycktes skilja sig åt mellan HVB-hemmen. Det var främst personalen som lagade maten dock fick ungdomarna gärna hjälpa till om de ville. På ett HVB-hem hade ungdomarna varsin dag då de ansvarade för middagen med hjälp av personalen. Nivån på matlagningen anpassades efter ungdomarnas förkunskaper och tidigare erfarenheter. Frans berättade att en del knappt hade någon erfarenhet av att laga mat medan andra hade mer rutin. Han berättade om hur det kunde gå till:

[...] men NU SKA VI LAGA MAT. Det här är en SLEV. Så står man kanske och pratar om den där slevan och det var vad den fick lära sig den gången. Om det är någon som bött här mycket längre då kanske man håller på mycket mer med svårare recept och pratar deciliter centiliter liter och gram och såna grejer [...].

4.2 Menyn

Temat *Menyn* består av kategorierna *känd mat* och *okänd mat*. Maten som serverades på HVB-hemmen tycktes vara anpassad enligt ungdomarnas preferenser och önskemål. Personalen beskrev att den svenska maten inte föll ungdomarna i smaken vilket bland annat uppmärksammades genom klagomål på skolmaten. Vidare var det ungdomarnas favoriträtter från hemlandet som efterfrågades på HVB-hemmen. Däremot uppgav en del informanter att de även uppmuntrade ungdomarna att testa nya maträtter inklusive andra ungdomars matkultur samt svensk mat. Att äta svensk mat ansågs dock inte som något nödvändigt för att komma in i det svenska samhället.

4.2.1 Känd mat

Att servera bekant mat togs upp som något genomgående i samtliga intervjuer. Den maten som ungdomarna vuxit upp med och deras favoriträtter från hemlandet var det önskemålen bestod av på HVB-hemmen. Eva berättade glatt att ungdomarna ofta frågade om hon kunde laga deras favoriträtt: “dom pratar om att dom vill ha biryani, när vi ska laga till biryani?” De flesta upplevde att kött, ris, kyckling, ägg, bönor och starka smaker var det som de boende uppskattade att äta. Personalen uppgav också att när ungdomarna själva lagade mat valdes rätter från hemlandet. Under intervjun med Frans visade han upp veckans matsedel, pekade på en veckodag och sade ”på torsdag då är det lite mera marockansk, X kommer från Marocko så då blir det en marockansk kryddning på den”. Även Cecilia menade att maträtterna kryddades enligt ungdomarnas preferenser. Hon berättade att vid till exempel tillagningen av köttbullar “ska det vara med lite orientalisk touch”.

Strävan att anpassa maten efter de boendes preferenser och bakgrund i största möjliga mån togs upp i samtliga intervjuer. Maten anpassades utifrån olika kulturer och religioner för att maten skulle bli omtyckt och således bli uppäten. Recept nyttjades sällan och Doris beskrev det som att “*vi säger vi lagar GULLVIVAMAT*³” och istället anpassades maten så att den skulle passa ungdomar från olika länder. Vidare berättade en informant att hen själv migrerat till Sverige och beskrev svårigheter med att “hoppa direkt till svensk husmanskost” vid ankomsten. Eftersom informanten själv varit i samma situation som ungdomarna på HVB-hemmet tyckte hen att det var särskilt angeläget att anpassa måltiderna efter ungdomarnas ursprung och kultur.

4.2.2 Okänd mat

Enligt informanterna gillade inte ungdomarna livsmedel och maträtter som de inte var vana vid. Samtliga menade att fisk och typisk svensk husmanskost inte var något ungdomarna föredrog. Adam beskrev motviljan till fisk som “inte så konstigt” då ungdomarna i detta fall var från Afghanistan och inte var vana vid smaken då landet saknar kust. Vidare menade informanterna att ungdomarna ofta tyckte skolmaten var dålig i den mening att det serverades svensk mat och inte anpassad enligt deras preferenser vilket Bertil beskrev:

³ Gullviva är ett fiktivt namn på ett HVB-hem som av sekretesskäl har ersatts.

[...] vissa skippar att äta i skolan för de tycker inte om deras mat som de serverar så de äter här eftersom vi köper varor som de tycker om och de [skolan] serverar mest sån husmanskost som de inte är vana med.

Flera av informanterna uppgav att ungdomarna var vana vid andra kulinariska regler än vad som tillämpas i Sverige som Cecilia sade:

Dom är inte vana att äta potatis som vi gör, kokt potatis och mos tycker dom är jättekonstigt [...] så är det att äta grädde, gräddsåser, gräddstuvningar det är inte deras grej riktigt. Nej dom gillar inte att blanda mjölkprodukter i mat överhuvudtaget som jag upplever det. Det är ju rätt mycket grädde och mjölk i svensk mat tycker jag nog.

Vidare påpekade Doris att ungdomarna ansåg att vissa maträtter inte vara "riktiga" måltider där till exempel sallad eller soppa räknades som tillbehör och kunde därför inte utgöra en måltid.

De flesta informanterna uppgav dock att de uppmuntrade ungdomarna att prova svenska maträtter och smaker. Däremot tyckte de flesta informanter att svensk mat inte var något som ungdomarna skulle behöva äta på HVB-hemmet. Personal på HVB-hem där ungdomarna själva ansvarade för matlagningen hade inga krav på att de skulle tillaga svensk mat. Många informanter återgav tidigare erfarenheter av kollegor som ansett det angeläget för ungdomarna att lära sig äta svensk mat under tiden på HVB-hemmet. Adam menade istället att det är ett val ungdomarna får göra när de flyttat hemifrån:

[...] så några av mina kollegor trodde att "vadå dom har valt att bo i Sverige så dom MÅSTE bli van med bara husmanskost dom ska glömma bort sin matkultur" och jag reagerade hårt faktiskt [...] när dom flyttar häriifrån [HVB-hemmet] dom kan börja laga svensk mat [...].

Andra informanter funderade på om ungdomarna någonsin kommer att börja laga svensk mat när de väl flyttat från HVB-hemmet vilket Cecilia beskrev:

[...] en del [gamla kollegor på andra HVB-hem] tycker att dom ska integreras och lära sig att äta svensk mat men det tänker jag att det får dom ju lära sig i skolan i alla fall och varför ska vi tvinga dom att äta svensk mat? Det finns så mycket utländsk mat att köpa och plus att den dagen dom kommer att ha eget hushåll JAG tror inte att dom kommer att göra svenska köttbullar även om vi försöker tvinga dom här.

4.3 Huvudgästen

Temat *Huvudgästen* består av kategorierna *flyktingen* och *tonåringen*. Kategorierna syftar till hur de ensamkommande barnen blev skildrade som både flyktingar och vanliga tonåringar av informanterna. Vidare återgav informanterna hur ungdomarnas bakgrund som flykting och nuvarande situation i asylprocessen påverkade måltiden. Informanterna påtalade även hur ungdomarnas ålder påverkade deras sätt att äta samt hur klagomål över maten kunde uppstå av diverse anledningar.

4.3.1 Flyktingen

Samtliga informanter berättade att de boende på HVB-hemmen berättat om traumatiska händelser som skett i hemlandet och under flykten. Informanterna uppgav även att dessa ungdomar står inför svåra utmaningar när det gäller att lära sig ett nytt språk och komma in i det svenska samhället. Många informanter upplevde att ungdomarna ofta tänkte på sina familjer vilket Eva uttryckte: "kanske dom saknar hemlandet." Informanterna upplevde dessutom att

den utdragna och påfrestande asylprocessen hade inverkan på ungdomarnas mående. Eva återgav att stora delar av deras tankeverksamhet gick åt till "PUT", det permanenta uppehållstillståndet: "ska dom stanna här? Vad ska dom få för svar från migrationsverket?" Flera informanter beskrev hur ungdomarnas bekymmer påverkade viljan att delta vid samtal runt matbordet vilket Bertil beskrev: "de tänker mycket på sin asylprocess, de orkar inte och de har ingen lust att prata".

Vidare uppgav flertalet informanter att klagomål var en del av vardagen på HVB-hemmen. Några informanter uppfattade klagomål på maten som en ventil för ungdomens frustration över sin situation och Doris berättade om hur hon uppfattade situationen:

[...] ibland är det inte maten dom klagat på ibland det är jättemycket annat att tänka på, inte bara på maten du vet. Det beror inte på maten utan dom har mycket annat att tänka på, de är ungdomar och dom är asylsökande dom har hela tiden en asylprocess [...] många som kommer från Afghanistan dom har fått avslag nästan 99 % får avslag [...].

Flykten till Sverige samt erfarenheter av fattigdom och krig, där främst brist på mat, var något som informanterna menade kom till olika uttryck på HVB-hemmet. Doris berättade om ungdomar som vistats på flyktingläger och senare på HVB-hemmet fyllt tallriken till bredden och hon spekulerade: "kanske har [maten] tagit slut om dom inte kommer först". Några av informanterna upplevde att den tidigare bristen på mat gjorde att en del ungdomar utvecklat en svårighet att känna hunger. Vid ankomsten till HVB-hemmet innebar detta problem att anpassa sig till de bestämda mattiderna.

Vidare upplevde Doris att ungdomar som kommit från krigsdrabbade länder hade svårigheter att reflektera över bättre och sämre livsmedel. Ungdomarna själva hade berättat att de aldrig tänkt på vad som är bra respektive dåligt med maten och sagt "det enda som vi behöver det är maten". Vidare återgav Adam hur en ungdom berättat om sin syn på mat: "vadå? För oss var mat bara något man ska ha för hunger det var ingenting som man ska njuta utav".

4.3.2 Tonåringen

Ungdomarna på HVB-hemmen var samtliga i tonåren (13–19 år) och de flesta av dem var pojkar. Informanterna beskrev att stor mängd mat gick åt och de flesta upplevde att ungdomarna hade en god aptit, vilket Bertil uttryckte: "i den där åldern, man äter mycket". Samtliga informanter berättade att barnen ägnade sig åt fritidsaktiviteter såsom idrottsaktiviteter och att träffa kompisar. Frans beskrev att ungdomen "absolut" fick bjuda hem kompisar på middag förutsatt att man sa till i förväg. Majoriteten av informanter uppgav att fritidsaktiviteterna utgjorde en viktig del i HVB-verksamheten och det var någonting som uppmuntrades. Bertil menade att ungdomarnas sociala liv ibland gjorde att en gemensam måltid inte kunde ske. Han återgav att de: "varit med en kompis på stan och käkat på McDonalds" vilket kunde vara en anledning till att ungdomarna inte deltog vid middagen. Vidare berättade Cecilia om andra orsaker till varför den gemensamma måltiden kunde utebli:

"De [ungdomarna] har ju väldigt mycket olika tider i sina liv så att dom kan vara å träna eller så har dom just vaknat, ätit nån slags lunch vid tretiden".

Vardagliga klagomål rapporterades förekomma på samtliga HVB-hem. Dessa kunde handla önskemål om vissa livsmedel eller utbudet av mat och aktiviteter. När intervjuaren frågade Cecilia om vanliga synpunkter från ungdomarna berättade hon att de inte skiljer sig avsevärt från det hon hör i sitt egna hem:

“Ja det kan va allt från att ni aldrig handlar inlagda gurkor till att varför är inte skafferiet upplåst på natten när vi vill äta hela natten [...]. Ja men mycket är ju som sina egna barn, man känner ju igen det [...]”.

En del informanter uppgav att det pågick en ständig dialog mellan ungdomar och personal på HVB-hemmet. Om ungdomarna önskade förändring så hade de möjlighet att lämna sin åsikt vid ett husmöte vilket ägde rum en gång i månaden. Uppslutningen var oftast dålig och en del informanter menade också att klagomål kunde uppstå på grund av företeelser utanför hemmet som till exempel skolmaten. Frans menade att en möjlig orsak till missnöjet var: ”dom blir liksom SVENSK UNGDOM väldigt fort då klagas man på maten [skolmaten]”.

5. DISKUSSION

Informanternas berättelser visar på att den gemensamma måltiden är central i HVB-verksamheten men samtidigt svår att uppnå i praktiken. Personalen ser ungdomen som huvudgästen i den mening att den gemensamma måltiden anpassas efter dess cuisine och sociala liv. Personalens vilja och uppgift att integrera ungdomen i samhället genomsyrar flera delar av den gemensamma måltiden. Vidare ses måltiden ha betydelse för ungdomens identifikation.

5.1 Metoddiskussion

Valet av att använda sig av enskilda intervjuer, upplevde uppsatsförfattarna som en lämplig metod för att uppfylla uppsatsens syfte. Då avsikten var att utforska grundligt hur informanterna förhöll sig till olika fenomen, hade en kvantitativ metod inte lämpat sig vilket hade gett mindre detaljerade och fylliga svar (Bryman, 2011). Att uppsatsförfattarna aldrig tidigare hade utfört semistrukturerade intervjuer kan ses som en nackdel vid metodvalet. Med detta i åtanke utarbetades en utförlig intervjuguide med följdfrågor som stöd. Vid två tillfällen genomfördes två intervjuer direkt efter varandra vilket möjliggjorde en risk då den som intervjuar kan bli trött och således ofokuserad. Att detta skulle inträffa anses dock som föga troligt eftersom intervjuerna varade i snitt 38 minuter och dessutom turades uppsatsförfattarna om att intervju. Att ansvaret över intervjuerna delades upp kan å andra sidan ses som en styrka. Vidare, enligt Eriksson-Zetterqvist et al. (2015), pågår normalt en kvalitativ intervju minst 45–60 minuter, vilket innebär att intervjutiden i denna undersökning kan ses som knapp. Vid två tillfällen intervjuades informanter från samma HVB-hem vilket innebar att den andra intervjun varade kortare tid då praktisk information om verksamheten redan avhandlats av den första informanten. Uppsatsförfattarna var medvetna om den önskvärda tidsramen samtidigt som de strävade efter att få frågeguidens samtliga frågeområden avhandlade under alla intervjuer. Vid transkriberingen och analysen gjordes bedömningen att detta uppnåddes, vilket tyder på att intervjutiden var tillräcklig för denna undersökning.

Vid rekrytering av informanter var uppsatsförfattarna beroende av hjälp från föreståndare på HVB-hemmen som kunde sprida foljbrevet bland sin personal. I samtliga fall var det också föreståndare som sammanförde frivillig personal med uppsatsförfattarna. Detta skulle kunna utgöra en felkälla om föreståndare sammanförde uppsatsförfattarna med personal som den visste skulle framställa HVB-hemmet i god dager. Att några informanter kom från samma arbetsplats kan ses som en svaghet då det ibland resulterade i liknande skildringar kring rutiner. Uppsatsförfattarna bedömde dock att detta hade en oansenlig påverkan på resultatet då det var informanternas upplevelser som var i fokus och inte hur det praktiska arbetet utfördes på verksamheten.

Informanterna kan ha deltagit på grund av eget intresse för mat och dess betydelse för HVB-verksamheten. Personalens upplevelser är således inte representativa för all personal som arbetade på respektive HVB-hem. Att resultaten är generaliserbara är dock, som tidigare nämnt, inget som är eftersträvas vid en kvalitativ undersökning utan snarare överförbarhet (Bryman, 2011). Vidare kan informanterna sedan tidigare haft en föreställning om dietistprofessionen vilket kan ha påverkat deras återgivningar. Även uppsatsförfattarna i egenskap av dietiststudenter har förkunskaper som oundvikligen påverkat deras tolkningar. Innan intervjuerna läste uppsatsförfattare också in sig på området för att kunna utföra intervjuerna med en förståelse för verksamheten samt kunskap om eventuella fenomen på HVB-hem. Att vara inläst på ämnet är dessutom en förutsättning för att utföra en bra kvalitativ intervju (Bryman, 2011). Enligt Braun och Clarke (2006) kan dock en för stor kunskap om ämnet i förväg göra att viktiga detaljer och mönster i informanternas berättelser förbises.

Uppsatsförfattarna strävade således efter en så neutral position som möjligt. Detta är dock något som inte helt och hållet kan uppnås eftersom vi alltid är påverkade av vår egen förförståelse (Bryman, 2011). Det faktum att uppsatsförfattarna intervjuat informanter vilka i sin tur berättat om ensamkommande barnens upplevelser skapar problematik. Informanterna har även de förkunskaper och erfarenheter som påverkar deras återgivningar. Det är omöjligt att bedöma om informanterna ger en rättvis bild av barnens upplevelser. I och med att det är andrahandskällor innebär det också fler led i återgivningar vilket ökar risken för att misstolkningar kan ske. Att undersöka barnens upplevelser var dock inte syftet med denna undersökning men dessa blev oundvikligen centrala i informanternas upplevelser.

För att bedöma en kvalitativ undersöknings tillförlitlighet bör fyra kriterier uppfyllas: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt en möjlighet att styrka och konfirmera ett agerande i god tro (Bryman, 2011). Genom respondentvalidering kan trovärdighet uppstå vilket i denna uppsats erhöles genom bekräftande samt förtydligande frågor angående det informanterna återgav under samtalsgången. För att försäkra sig om att informanten tagit del av resultatet av intervjun ställdes i slutet av varje samtal frågor som: "Är det något du vill lägga till som du tycker att vi har glömt att fråga om?" och "Är det något speciellt du vill lyfta?". Överförbarheten i undersökningens resultat bedöms lämpligtvis av andra människor genom deras uppfattning om hur väl resultatet vore tillämpningsbart vid en annan situation, miljö eller tidpunkt. Då forskningen inom området i Sverige är begränsad skapar det svårigheter att bedöma huruvida uppsatsens resultat stämmer överens med tidigare forskning. Resultaten överensstämmer dock delvis med vad tidigare internationell forskning visat gällande måltiden för barn på institutioner. Genom en tydlig metodbeskrivning över samtliga steg utförda under uppsatsens gång föreligger undersökningens pålitlighet tillgänglig för bedömning. Den kvalitativa forskningen kan inte garantera objektivitet men däremot ska forskaren säkerställa sitt agerande utifrån god tro. Uppsatsförfattarna har därmed inte låtit sina personliga värderingar på något sätt påverka utförandet och konklusionen i denna uppsats.

5.2 Uppsatsens resultat i relation till tidigare forskning

5.2.1 Måltiden på HVB-hem ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv

De upplevelser som återgavs i denna undersökning kan hänföras till begrepp inom socialkonstruktivismen vilka Berger och Luckman (1966) introducerat: *habitualisering, institutionalisering, externalisering, objektifiering och socialisering*.

Den gemensamma måltiden på HVB-hemmet kan utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv ses som en social produkt. Vanor och vanemässighet så kallad habitualisering utspelar sig dagligen mellan olika människor. I detta fall var den gemensamma måltiden ett återkommande inslag i vardagen. Människor tillskriver sig själva och andra olika roller i vardagen. Detta leder till en institutionalisering då en handling förväntas utföras av en viss roll. I denna tolkning är den gemensamma måltiden institutionen. Den gemensamma måltiden på HVB-hem kan således inte existera utan att den förverkligas genom barnens och personalens uppförande i sina olika roller. I detta avseende tillskrivs personalen en roll som vuxna vilka bland annat ansvarar för maten som hamnar på bordet. Den mat som serveras är anpassad efter de ensamkommande barnen vilka får rollen som huvudgästen vid den gemensamma måltiden. Efter hand börjar vanorna kring den gemensamma måltiden uppfattas som något externt och en externalisering äger rum. Det kan förklaras genom att dessa vanor sprider sig som ringar på vattnet även till andra människor som själva inte varit med om att forma dessa. Detta gör att den gemensamma måltiden som institution sträcker sig längre ut i samhället än endast mellan två individers vanor. Då samtliga informanter i denna uppsats uttryckte att den gemensamma måltiden hade en

särskild betydelse, visar detta på att den gemensamma måltiden som institution existerar på dessa HVB-hem. Det sker även en objektifiering då den gemensamma måltiden representeras av materiella föremål, symboler och språk. Objektifieringen i detta fall sker till exempel genom att det finns en speciell plats på HVB-hemmet som är avsatt för måltiden och en speciell tidpunkt när måltiden bör äga rum. Objektifieringen leder till att den gemensamma måltiden existerar oberoende av individerna och blir på så sätt en objektiv verklighet för både barn och personal.

5.2.2 Commensality och cuisine på HVB-hem

Uppsatsförfattarna tolkar utifrån informanternas beskrivningar att commensality uppstår vid den gemensamma måltiden på HVB-hem. Måltiden på HVB-hem har på många sätt, enligt uppsatsförfattarna, även många likheter med familjemåltiden. Likt tidigare forskning (Sobal, 2000) är "HVB-familjen" den mest fundamentala commensal unit i de ensamkommande barnens liv för närvarande. Att den gemensamma måltiden ses som normen trots svårigheter att samla alla familjemedlemmar till bordet har tidigare framkommit vid en intervjustudie med tonårsföräldrar (Iversen & Holm, 1999). Föräldrar tog hänsyn till barnens sociala liv utanför hemmet på bekostnad av en gemensam måltid. Enligt Iversen et al. (1999) tar föräldrarna *dubbel hänsyn*. Detta går i likhet med resultatet från denna uppsats då informanterna prioriterade barnens fritidsaktiviteter framför en gemensam middag. På samma sätt som dubbel hänsyn i den tidigare studien gav förutsättning för barnets frigörelse från familjen (Iversen et al., 1999) ger informanternas version av dubbel hänsyn förutsättning för integration in i det nya samhället. Att få ungdomen integrerad i samhället är troligtvis inte bara en viktig arbetsuppgift för personalen, som även tidigare studier visat (Göteborgsregionens kommunalförbund, 2013), utan även en egen strävan hos ungdomen. Det kan också tolkas som att ungdomarna frigör sig från "HVB-familjen" och strävar efter självständighet.

HVB-hemmens meny avspeglar huvudgästens, det vill säga de ensamkommande barnens, cuisine. Enligt Fischler (1988) ger cuisine även en känsla av kollektiv tillhörighet. Han menar också att på vilket sätt och vad vi väljer att äta innebär ett meningsskapande i den bemärkelse att det skapar ett "vi" för de som äter lika och ett "dem" som äter annorlunda. Möjligtvis blir strävan efter kollektiv tillhörighet ännu starkare när ungdomarna utgör minoritet i Sverige. Informanternas upplevelser om att barnen ville äta bekant mat kan också kopplas till begreppet *gruppfunktion* då de möjligtvis vill värna om sin egen matkultur och ta avstånd från andras (Sellerberg, 1978). Detta kan vara en förklaring till att maträtter från hemlandet stod högst upp på ungdomarnas önskelista. Vidare går det att spekulera, likt Fischler (1988), "Om vi inte vet vad vi äter, hur kan vi veta vem vi är?" och att ungdomarna undviker okänd mat då det kan uppfattas som ett hot mot identiteten. En annan möjlig förklaring till att de väljer att äta bekant mat är att de kommit till ett främmande land och ett hem med nya auktoriteter. Det kan även skapa en trygghet för ungdomen vilket även tidigare forskning påvisat (Kohli et al., 2010; Dorrer et al., 2010). Uppsatsförfattarna reflekterar över om känslan av nostalgi som uppstår då bekant mat intas kan ha en tröstande funktion då ungdomen befinner sig långt hemifrån.

Personalen på HVB-hemmen vill skapa en social måltid med hänsyn tagen till huvudgästens cuisine. Att individuella preferenser tas i beaktande är, enligt DeVault (1991), ett sätt för den som organiserar måltiden att visa omtanke till individerna som deltar. Vidare kan det också vara ett sätt att bekräfta deras tillhörighet till sällskapet vilket en tidigare studie visat (Kohli et al., 2010). DeVault (1991) menar att familjen är det sammanhang där individen förväntas bli unikt behandlad i motsats till utanför hemmet där anonymitet råder. Det har också visat sig att måltiden för ensamkommande barn kan skänka tröst och bidra till känslan av ett sammanhang

(Kohli et al., 2010). Detta avspeglar även det som en del informanter i denna undersökning anser sig ha sett. Uppsatsförfattarna resonerar att ett sammanhang som kan uppstå vid måltiden kan vara särskilt betydelsefullt för barn som befinner sig ensamma i ett nytt samhälle. Hos informanterna finns möjligen en strävan efter att återskapa känslan av ett hem och uppsatsförfattarna tolkar det som att de anpassar menyn i välvilja vilket även går i enlighet med tidigare forskning (Dorrer et al., 2010). Vidare har det påvisats en stark koppling mellan identitet och måltidsval (Fischler, 1988; O'Doherty Jensen, 2012). Följaktligen tolkar uppsatsförfattarna att personalens ställningstagande att servera den mat barnen är vana vid görs utifrån ett värdesättande av ungdomarnas identitet.

5.2.3 Svensk mat i integrerande syfte

Huruvida menyn skulle vara integrerande eller ej upplevdes kontroversiellt inom HVB-kretsar. Informanterna upplevde oenigheter kring i vilket skede som ungdomarna skulle introduceras för svensk mat. Den svenska maten framstod inte ha en avgörande betydelse för integrationen eller den gemensamma måltiden. Informanterna hade å andra sidan en tydlig åsikt om att svenska normer och beteenden kring matbordet skulle läras ut under tiden på HVB-hemmet i syfte för integration. Detta sker genom socialisering då kunskaper och normer lärs ut. Både cuisine och commensality blir således centrala vid socialiseringen. Att nya medlemmar introduceras för institutionen är en förutsättning för dess överlevnad och i detta fall är den gemensamma måltiden beroende av att nya ungdomar tillkommer. Institutionen kan variera mellan olika samhällskulturer (Berger et al., 1966) vilket gör att ungdomarna på HVB-hemmen är uppvuxna med en annan typ av måltid. Informanterna i denna undersökning belyste även hur kulturella skillnader vid måltiden synliggjordes då nytillkomna ungdomar deltog vid måltiden. På HVB-hemmen är det således de svenska normerna vid matbordet som lärs ut till nytillkomna ungdomar. Familjen är traditionellt den primära socialiseringen där barnet lär sig det grundläggande i samhället (Berger et al., 1966) och möjligen är det därför personalen prioriterar att integrera svenska normer framför svensk mat. Uppsatsförfattarna betraktar det som att personalen anser att det är viktigt för de boende att lära sig normer kring måltiden då de oftast kommer i kontakt med skolmåltiden relativt snabbt (Göteborgsregionens kommunalförbund, 2013). Vidare är det möjligt att personalen betraktar en påtvingad förändring av en individs matvanor, vilket är en del av identiteten, som en överträdelse eller till och med som en kränkning. Enligt informanterna tycks normer kring matbordet inte lika nära identiteten som maten, vilket skulle göra det mer accepterat förändra detta. Att lära ut nya normer kan även förklaras som ett första steg i integrationen som innebär ett mindre anspråk på förändring av ungdomens identitet.

Att skolmaten inte var populär bland ungdomarna på HVB-hem är egentligen inte något nytt fynd gällande barns åsikter om skolmat i Sverige. Mat på institutioner har klassats som en "andra klassens måltid" och det har tidigare visat sig finnas en jargong hos svenska ungdomar som används vid diskussioner om skolmaten (Persson Osowski, 2015). Några informanter upplevde att ungdomarna klagade på skolmaten "för klagandets skull" vilket uppsatsförfattarna tolkar som att klasskamraterna hade ett visst inflytande på ungdomarna på HVB-hemmen. En del av identifikationen är att spegla sig samt att samspela med andra jämnåriga (Erikson, 1959) och att efterlikna svenska ungdomar är enligt uppsatsförfattarna möjligen de ensamkommandes sätt att integrera sig själva i samhället. Det är också en del av ungdomarnas socialisering där en annan typ av institution, skolmåltiden, ska läras in. En annan tänkbar förklaring till klagomål över skolmaten är likt vad som beskrivits tidigare, att maten inte är anpassad enligt barnens cuisine. Den okända maten leder således till att ungdomarna hellre avstår från att äta. Detta går att likna vid oenigheterna kring om svensk mat ska serveras på HVB-hemmen eller inte vilket gör att uppsatsförfattarna ställer sig frågan om skolmaten ska vara en del i integrationsarbetet

eller om den likt maten på HVB-hem ska anpassas i största möjliga mån. Detta skulle inte endast vara gynnsamt för ensamkommande barn utan även många barn med invandrarbakgrund. Klagomål över mat kan också ha en tredje förklaring. Likt tidigare forskning (Punch et al., 2014) upplevde informanterna i denna undersökning att ungdomarna ibland använde klagomål på maten som ett uttryck för missnöje och ångest. Att vara tonåring med bakgrund av traumatiska händelser samtidigt som en pågående asylprocess ger möjligtvis en mer omfattande bild av vad de ensamkommande behöver gå igenom i Sverige. Det sker en integration som ensamkommande flykting parallellt som tonåringen genomgår ett identitetsarbete. Det är utifrån denna aspekt som gör att den gemensamma måltiden på HVB-hem skiljer sig från familjer som tidigare varit fokus för måltidsforskning vilket är ett nytt fynd inom detta utforskade område. Fenomen vilket belysts i tidigare forskning som berört måltidens betydelse bekräftats dock även i denna undersökning.

5.3 Uppsatsens resultat i relation till dietistprofessionen

Dietistprogrammet vid Uppsala Universitet tillhör den samhällsvetenskapliga fakulteten men är trots det tvärvetenskapligt utformat då dietisten bör besitta bred ämneskunskap i det praktiska arbetet. Det handlar inte enbart om att få patientens energi- och näringsbehov tillgodosett utan även om att kunna ta hänsyn till flera aspekter av ätande, däribland måltidens olika betydelser. Yrkeskompetensen utgörs av en syntes av kunskapsområden beträffande näringslära men också sociologiska och psykologiska fenomen som styr ätandet. Det är dietisten som yrkesgrupp som har kunskaper om alla dessa delar och gör denne således unik bland hälso- och sjukvårdspersonal.

Under tiden som de ensamkommande barnen befinner sig i Sverige har de rätt till vård och kan därför komma i kontakt med en dietist. Det är av vikt att dietisten har en insyn i patientgruppens speciella situation samt dess boendes förutsättningar för att kunna ge tillämplbara kostråd. En del barn kommer så småningom att få permanent uppehållstillstånd och följaktligen bli en del av den svenska befolkningen. Att dietister kan anpassa kostråden utifrån patientens preferens är något som ständigt fordras. Patientens matkultur är en del av identiteten och bör på så vis också tas i beaktande för att uppnå en patientcentrerad vård.

5.4 Förslag till framtida studier

Uppsatsförfattarna har tidigare påpekat att det aktuella forskningsområdet är utforskat vilket motiverar uppsatsens betydelse. Förhoppningen är att fler studier kommer att rikta fokus på detta ämne i framtiden. Att undersöka integrationen för nyanlända har en samhällsnytta då det belyser sådant som har potential att förbättras. Då denna uppsats undersöker personalens perspektiv på den gemensamma måltidens betydelse är det av intresse att i framtida studier undersöka de ensamkommande barnens perspektiv. Vidare anser uppsatsförfattarna att det även finns skäl till att undersöka den svenska skolmatens betydelse och inverkan på ensamkommande barn.

6. SLUTSATS

Den gemensamma måltidens betydelse på HVB-hem har enligt uppsatsförfattarna många likheter men också skillnader med familjemåltiden. Personalen visade genom den gemensamma måltiden ett hänsynstagande gentemot ungdomens cuisine som en del av identiteten och valde därför att servera bekant mat. Normer och beteenden kring måltiden lärdes däremot målmedvetet ut utifrån svenska samhällliga normer vilket möjligen kan förklaras genom att det upplevdes som ett första steg i integrationen. Integration var också övergripande i informanternas återgivningar och det yttrade sig bland annat genom att dubbel hänsyn togs vid den gemensamma måltiden. Vidare sker integrationen av de ensamkommande parallellt med ett identitetsarbete som tonåring. Detta utgör en betydande skillnad gentemot medlemmarna vid den traditionella familjemåltiden.

7. REFERENSER

- Asplind, A. & Abdullah, M. (2010). *Upphandling och uppföljning av HVB: för barn och unga*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Belasco, W.J. (2008). *Food: the key concepts*. Oxford: Berg.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. London: Penguin
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Brayda, W. C., & Boyce, T. D. (2014). So you really want to interview me?: Navigating "Sensitive" qualitative research interviewing. *International Journal of Qualitative Methods*, 13(1), 318-334. doi:10.1177/160940691401300115
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Codex. (2017). *Informerat samtycke*. Hämtad 2017-11-10, från <http://www.codex.vr.se/manniska2.shtml>
- Cutcliffe, J. R., & McKenna, H. P. (2002). When do we know that we know? considering the truth of research findings and the craft of qualitative research. *International Journal of Nursing Studies*, 39(6), 611-618. doi:10.1016/S0020-7489(01)00063-3
- DeVault, M.L. (1991). *Feeding the family: the social organization of caring as gendered work*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dorrer, N., McIntosh, I., Punch, S., & Emond, R. (2010). Children and food practices in residential care: Ambivalence in the 'institutional' home. *Children's Geographies*, 8(3), 247-259. doi:10.1080/14733285.2010.494863.
- Erikson, E.H. (1959). *Identity and the life cycle: selected papers*. New York: International Univ. Press.
- Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- FAO. (2008). *The state of food insecurity in the world*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations
- Farb, P. & Armelagos, G. (1983). *Consuming passions: the antropology of eating*. New York: Washington Square Press
- Fischler, C. (1988). Food, self and identity. *Social Science Information*, 27(2), 275-292. doi:10.1177/053901888027002005

- Groark, C., Sclare, I., & Raval, H. (2011). Understanding the experiences and emotional needs of unaccompanied asylum-seeking adolescents in the UK. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16(3), 421-442. doi:10.1177/1359104510370405
- Göteborgsregionens kommunalförbund. (2013). *Får jag vara med?* Göteborg: FoU i väst.
- Göteborgsregionens kommunalförbund. (2014). *Ensamkommande barn och ungdomar – psykisk ohälsa och traumasymptom*. Hämtad 2017-11-21, från https://www.grkom.se/download/18.1d4b901414507a228c0db8/1399296995502/ensamkommande_psykisk_ohalsa_traumasymptom.pdf
- Holm, L. (2012). Måltidets sociale betydning. I L. Holm (Red.), *Mad, mennsesker og måltider*. Köpenhamn: Munksgaard.
- HSLF-FS 2016:55. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Iversen, T & Holm, L. (1991). Måltider som familieskabelse og frisættelse. *Tidskriftet Antropologi*, (39), 53-64.
- Kohli, R.K.S., Connolly, H. & Warman, A. (2010). Food and its meaning for asylum seeking children and young people in foster care. *Children's Geographies*, 8:3, 233-245, DOI: 10.1080/14733285.2010.494862
- Linell, P. (1994). *Transkription av tal och samtal: Teori och praktik*. Linköping: Univ., Tema kommunikation.
- Mellberg, S. (2016). Måltidssituationen på Hem för vård och boende för ensamkommande barn och ungdomar i Sverige (Kandidatuppsats). Umeå: Institutionen för kostvetenskap, Umeå universitet. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-119346>
- Migrationsverket. (2015). *Asylprocessen*. Hämtad 2017-12-14, från <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Gode-man/Asylprocessen.html>
- Migrationsverket. (2016a). *Fler beslut i asylärenden än någonsin*. Hämtad 2017-11-20, från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/2016-10-25-Fler-beslut-i-asylarenden-an-nagonsin.html>
- Migrationsverket. (2016b). *Inkomna ansökningar om asyl, 2015*. Hämtad 2017-11-03, från <http://www.migrationsverket.se/download/18.7c00d8e6143101d166d1aab/1485556214938/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2015+-+Applications+for+asylum+received+2015.pdf>
- Migrationsverket. (2017). *Inkomna ansökningar om asyl, 2016*. Hämtad 2017-11-03, från <http://www.migrationsverket.se/download/18.2d998ffc151ac3871592560/1485556054299/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2016+-+Applications+for+asylum+received+2016.pdf>

- Ochs, E., & Shohet, M. (2006). The cultural structuring of mealtime socialization. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (111), 35-49. doi:10.1002/cd.154
- O'Doherty Jensen, K. (2012). Mad og identitet. I L. Holm (Red.), *Mad, mennsesker og måltider*. Köpenhamn: Munksgaard Danmark.
- Persson Osowski, K. (2015). "Dålig mat. Men ändå mat" – Om diskursen kring skolmaten som institutionaliserad måltid. I C. Fjellström (Red.) *Klagandets diskurs: Matforskare reflekterar*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Prop. 1979/80:1. Om socialtjänsten. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/om-socialtjansten_G3031
- Prop. 2006/07:129. Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/49bbdf/contentassets/59de8534d925464c98ba9a9db55353bf/utveckling-av-den-sociala-barn--och-ungdomsvarden-m.m.-prop.-200607129>
- Punch, S., & McIntosh, I. (2014). 'Food is a funny thing within residential child care': Intergenerational relationships and food practices in residential care. *Childhood*, 21(1), 72-86. doi:10.1177/0907568213481814
- Rautalinko, E. (2013). *Samtalsfärdigheter: stöd, vägledning och ledarskap*. Stockholm: Liber.
- Sellerberg, A., 1943. (1978). *Konsumtionens sociologi*. Stockholm: Esselte studium.
- SFS 2011:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet
- SFS 2011:937. *Socialtjänstförordningen*. Stockholm: Socialdepartementet
- Sobal, J. (2000). Sociability and meals: facilitation, commensality and interaction. In H. L. Meiselman (Ed.), *Dimensions of the meal: the science, culture, business, and art of eating* (pp. 119-133). Gaithersburg, MD: Aspen Publishers Inc.
- SOSFS 2011:9. *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2012). *Barn och unga i familjehem och HVB: handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2013). *Ensamkommande barns och ungas behov: en kartläggning*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2014). *Psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända migranter: ett kunskapsunderlag för primärvården*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2016). *Om filmen Vad händer nu?* Stockholm: Socialstyrelsen.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

United Nations High Commissioner for Refugees. (2014). Global Strategy for Public Health
Public Health - Hiv and Reproductive Health - Food Security and Nutrition Water,
Sanitation and Hygiene (Wash). Geneva: United Nations High Commissioner for
Refugees (UNHCR).

Vetenskapsrådet. (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig
forskning. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wenneberg, S. B., & Nilsson, B., 1943. (2010). *Socialkonstruktivism: Positioner, problem
och perspektiv*. Malmö: Liber.

8. BILAGOR

8.1 Bilaga 1: Arbetsfördelning

Denna bilaga presenterar hur arbetet med uppsatsen fördelats mellan uppsatsförfattarna.

- Planering av studien och uppsatsarbetet: 50/50
- Litteratursökning: 50/50
- Databesamling: 50/50
- Analys: 50/50
- Skrivandet av uppsatsen: 50/50

8.2 Bilaga 2: Frågeguiden

Måltiderna/maten

Vill du berätta om ditt jobb, hur ser en vanlig dag ut? Arbetstider?

- På vilket sätt kommer du i kontakt med måltiderna?
- Vad brukar ni laga/ få för mat?
- Vilka tider äter ni?
- Hur ser helgerna ut?
- Hur tror du barnen upplever måltiderna?

Hem

Kan du beskriva en typisk måltid? Vad? Plats? Samtalsämne? Fri påfyllning?

- Miljö? Vilka deltar (barn och personal)?
- Storlek på HVB-hem?

Självbestämmande

Hur går det till när det bestäms vad som ska ätas på er verksamhet?

- Om barnen har några önskemål eller synpunkter, hur kommer de till tals?
- Vilka involveras/är delaktiga?

Oenigheter

Kan du beskriva en måltidssituation som varit bra och en som inte varit lika bra?
Konflikter/vänskap

- Varför minns du just den situationen?
- Hur hanterar ni en sådan situation?
- Vad har personalen för kön? Hur har det uppfattats av barnen?

Ensamkommande barnen

Vad har du för upplevelser av att jobba med ensamkommande barn?

- Upplever du någon skillnad mellan svenska barn och ensamkommande barn? Om det inte finns skillnader; på vilket sätt är de lika?
- Hur märker man av att just de här barnen har flytt ensamma till ett annat land?
- Påverkar detta måltiderna/ätbeteendet på något sätt?
- Asylsökningprocessen

Avslut

- Vad har du lärt dig av att jobba med ensamkommande barn?
- Hur tror du att när barnen som bor här, väl flyttar härifrån, kommer att se tillbaka på tiden de bott på [boendets namn]?

“Är det något du tycker är viktigt men som jag glömt att fråga om?”

Kontakta oss i efterhand vid eventuella tillägg

Följdfrågor

Kan du utveckla det

Kan du förklara mera ingående

Vad menar du när du säger...

Påverkar detta måltiderna/ätbeteendet på något sätt?

Det låter intressant, berätta mer om det!

Du nämnde något om... kan du berätta mer om det?

På vilket sätt?

Hur hanterar du det här?

Vad har du lärt dig av det?

Kan du ge något exempel?

Har jag förstått det rätt om du menar att...

Nu skulle jag vilja byta tema...

Jag skulle vilja gå tillbaka till det du sa om...

8.3 Bilaga 3: Följebrevet



Vilken betydelse har måltiden på HVB-hem för ensamkommande barn?

Vi är två studenter som planerar en studie om just detta. Därför söker vi dig som arbetar på HVB-hem med en stor andel ensamkommande barn. Vi vill intervjua den personal som i någon form deltar vid måltider och kan tänka sig att dela med sig av sina upplevelser i en intervju. Vi som genomför studien och intervjuerna heter Sarah Antell och Linnéa Rüdén. Vi studerar sjätte och sista terminen på dietistprogrammet vid Institutionen för kostvetenskap vid Uppsala Universitet.

Intervjun kommer vara i cirka 45 minuter och kommer att spelas in (endast ljud). Vi är mycket flexibla när det gäller tid och plats för intervjun, vi kan träffa dig på din arbetsplats eller på annan plats om det passar bättre. Vi planerar att intervjua 16–30 november och hoppas att någon dag kan passa dig.

Intervjumaterialet kommer att ligga till grund för vår C-uppsats och kommer inte att användas till något annat. Du kommer att vara anonym och vi behandlar materialet enligt krav på sekretess. Det är frivilligt att medverka och du har rätt att avbryta när som helst utan att ange någon specifik anledning.

Till dig som får detta brev och är föreståndare: vi vore tacksamma om du vill sprida denna information om vår studie till personalen på ert HVB-hem. Om det finns intresse av att delta behöver vi ha ett svar senast 15 november.

Hoppas ni tycker att det låter intressant och att ni vill dela med er av era viktiga åsikter och erfarenheter!

Vid frågor eller intresseanmälan kan ni kontakta oss via telefon eller mail

Sarah Antell
tel 073 5708969
maltid.hvb@gmail.com

Linnéa Rüdén
tel 070 5535930
maltid.hvb@gmail.com

Handledare
Paulina Nowicka, docent, leg. dietist
Institutionen för kostvetenskap
paulina.nowicka@ikv.uu.se